

Поздняков О.В.
(Івано-Франківськ)

УТВОРЕННЯ ЛЕКСИКИ НІМЕЦЬКИХ АДОЛЕСЦЕНТІВ ШЛЯХОМ НАПІВАФІКСАЦІЇ

У статті проаналізовано напівафіксацію як один із способів утворення лексики адолесцентів. Автор дає кількісну характеристику процесам напівпрефіксації та напівсуфіксації, пояснює значення та причини використання досліджуваних формантів.

Ключові слова: адолесценти, сленгізм, напівафіксація, напівпрефіксація, напівсуфіксація.

В статье проанализировано полуаффиксацию как один из способов образования лексики подростков. Автор дает количественную характеристику процессам полупрефиксации и полусуффиксации, объясняет значения и причины использования исследуемых формантов.

Ключевые слова: подростки, сленгизм, полуаффиксация, полупрефиксация, полусуффиксация.

The half-affixation as one of the ways of forming the adolescent vocabulary is analysed in the article. The author gives the quantitative description of half-prefixation and half-suffixation processes, explains the meanings of the investigated formants and the reasons of their use.

Key words: adolescents, slangism, half-affixation, half-prefixation, half-suffixation.

На сучасному етапі розвитку німецької мови спостерігається бурхлива популяризація лексики однієї з її підсистем – молодіжного сленгу. Найбільш активно сленгізми використовуються в адолесцентній фазі розвитку індивіда – періоді в житті людини, коли суспільство вже не розглядає її як дитину, однак ще не надає повного статусу, ролей і функцій дорослого. Адолесцентність не визначається конкретним часовим проміжком, як фізична пубертатність, і є різною за тривалістю залежно від

культурного та соціального середовища [7, с. 295]. Саме адолесценти виступають творцями та користувачами сленгізмів. У наш час даний вокабуляр набуває все більшого поширення у засобах масової інформації та на рівні побутової комунікації. Чимало таких слів та виразів фіксуються з часом у словниках розмовної німецької мови. Зазначена тенденція зумовлює **актуальність** здійсненого дослідження.

Аналіз лінгвістичної літератури засвідчив зацікавленість вивченням специфіки словотворчих процесів у лексиці молодіжного сленгу цілого ряду провідних германістів [4, с. 36; 5, с. 19-21; 6, с. 210]. Однак у працях вказаних науковців відсутні кількісні дані, які б, на нашу думку, надали одержаним результатам більшої об'єктивності.

Досягнення **мети** дослідження – визначення особливостей напівафіксації як одного із способів утворення лексики адолесцентів – передбачає розв'язання ряду **завдань**: кількісна характеристика аналізованого способу словотвору, виокремлення продуктивних формантів, встановлення їх значення та пояснення причин використання.

Таким чином, **предметом** дослідження є утворення лексики адолесцентів способом напівафіксації, а **об'єктом** – лексикографічно зафіксовані сленгізми.

Матеріалом дослідження є 221 лексична одиниця трьох частин мови (іменники, дієслова, прикметники), відібрана із спеціалізованих словників молодіжного сленгу. До складу вибірки включено лише сленгізми із німецькими твірними основами.

У ході здійсненого дослідження використано ряд **методів**: описовий, аналізу та синтезу, індуктивний, лексикографічний аналіз словникових дефініцій, а також кількісні підрахунки.

Словотвір за допомогою напівафіксів є однією з характерних особливостей німецької словотвірної системи [3, с. 79]. Даним морфемам притаманний ряд ознак, а саме: безумовне формальне співпадіння з

основою вільно функціонуючого слова; етимологічний зв'язок з даним словом; серійність; семантична подібність з відповідним словом при більшому або меншому ступені переосмислення [2, с. 529].

При відборі напівафіксів та (частково) встановленні їх значень нами використано “Словник словотвірних елементів німецької мови” М.Д. Степанової [2].

Результати здійсненого дослідження засвідчили найбільшу продуктивність напівпрефіксації – 209 сленгізмів, що становить 94,57% одиниць-результатів напівафіксації.

Найчастіше напівпрефіксація використовується для утворення дієслів – 189 одиниць (90,43% загальної кількості утворених цим дериваційним способом). Менш продуктивною є напівпрефіксація прикметників – 14 одиниць (6,70%) та іменників – лише 6 одиниць (2,87%).

У структурі іменників зафіксовано лише три напівпрефікси: *Riesen-* – надає іменникам експресивно-оцінне значення підсилення (*Riesenspiel* – “*sehr wichtiges Spiel*“; *Riesenorgel* – “*großes Auto*“); *Über-* – надає іменникам значення надзвичайності, досягнення найвищого ступеня серед собі подібних. У порівнянні з *Riesen-* даний формант відзначається дещо меншою емоційністю забарвлення (*Über-Tussi* – “*sehr attraktives Mädchen*“; *Über-Typ* – “*besonders angenehme Person*“); *Knall-*, який зафіксовано в структурі одного іменника, також надає останньому експресивно-оцінне значення підсилення (*Knallhammer* – “*1.Riesenerfolg; 2.jemand oder etwas, was anziehend ist*“).

Використання таких напівпрефіксів для утворення сленгізмів можна, на нашу думку, пояснити наступними причинами: схильністю адолесцентів до перебільшення як вияв браку соціального досвіду; прагненням суб'єктивної оцінки предмету найменування.

Найчисленнішою є група напівпрефіксів, які використовуються для утворення дієслів. Але, незважаючи на це, переважна їх більшість застосовується лише у двох значеннях – інтенсивності дії та її результативності. Утворення дієслів-сленгізмів шляхом напівпрефіксації супроводжується семантичним переосмисленням твірних основ. Продуктивними формантами є: *ab-* (*abdrücken* – “*etwas herausrücken, etwas (nicht ganz freiwillig) hergeben*“; *abducken* – “*sich hinlegen, schlafen, zu Bett gehen*“); *durch-* (*durchfunken* – „*etwas mitteilen, eine Nachricht übermitteln, eine SMS schicken*“; *durchkneten* – “*schlägern*“); *über-* (*übertauben* – “*etwas bzw. jemanden übertönen, überschreien*“; *überweisen* – “*überführen, (gegen seinen Willen) irgendwohin bringen*“); *ein-* (*einnässen* – “*1.jemanden dumm anreden; 2.jemanden auf den Arm nehmen*“; *eintopfen* – “*schlägern, verprügeln*“); *an-* (*anprickeln* – “*besonders gut gefallen, etwas oder jemanden sehr schön finden*“; *anwanzen* – “*1.jemanden dumm anreden; 2.jemandem lästig werden*“); *auf-* (*aufdröhnen* – “*Stimmung verbessern und dabei eventuell mit Ecstasy oder Alkohol nachhelfen bis der Kopf dröhnt*“; *aufmopsen* – “*sich die Brüste vergrößern lassen*“); *zu-* (*zulallen* – “*jemanden vollquatschen*“; *zukleistern* – “*1.jemanden (mit Unsinn) vollquatschen; 2.etwas kleben*“).

Особливістю словотвору лексики адолесцентів можна вважати широке використання в дериваційних процесах розширених варіантів окремих напівпрефіксів, а саме: *rum-* (*rumgurgeln* – “*1.herumklüngeln, trödeln, besonders langsam sein; 2.sich winden, sich zu keiner konkreten Aussage hinreißen lassen*“; *rumkommen* – “*resultieren*“); *rein-* (*reinhämmern* – “*sich besonders anstrengen, übermäßig gute Leistung bringen*“; *reinsemeln* – “*1.jemanden ohrfeigen; 2.jemandem etwas “reindrehen*“); *rüber-* (*rübergurgeln* – “*1.etwas überbringen; 2.etwas von sich hören lassen, sich melden; 3.jemanden schimpfen*“; *rüberzipfeln* – “*1.etwas überbringen; 2.hinüberfahren, hinübergehen; 3.etwas verstehen; 4.Geschlechtsverkehr ausüben*“); *ran-* (*ransegeln* – “*jemanden anmachen*“; *ranbeißen* – “*küssen*“); *raus-*

(*rausnehmen* – “*sich zurücknehmen, sich ausklinken, nachgeben*“; *raussprengen* – “*abhauen, entkommen, weglaufen, fliehen*“).

Серед формантів з іншими значеннями варто виокремити *vor-* (використовується для утворення сленгізмів, які означають попередність характеру дії) (*vorglühen* – “*vor einer Party Alkohol trinken, um sich in Stimmung zu bringen*“; *vorlöten* – “*vor einer Party (einem Konzert) Alkohol trinken, um sich in gehobene Stimmung zu versetzen*“).

Демонстрацією індивідуалізму, боротьбою за бажане місце у групі над взаємодією в адолесцентній фазі розвитку є нечастотність словотвірної морфеми *mit-*. У досліджуваному матеріалі виявлено лише одну лексичну одиницю з цим формантом (*mitmeißeln* – “*im Unterricht mitschreiben*“).

Серед напівпрефіксів прикметників домінують морфеми, що надають утвореним словам значення підсилення з експресивним забарвленням. До них належать: *über-* (*überhart* – “*sehr hart*“; *übergeil* – “*sehr geil*“); *spitzen-* (*spitzenstark* – “*sehr stark*“; *spitzengeil* – “*sehr geil*“); *affen-* (*affengeil* – “*besonders gut, schön, interessant*“; *affenhart* – “*sehr hart*“); *knall-* (*knallbündig* – “*klasse, qualitativ gut*“).

Наявність у сленгізмів різних значень, які визначаються контекстуально, спостерігається при додаванні напівпрефікса *ab-* (*abartig* – “*1. übermäßig; 2. unerträglich, widerwärtig*“).

У результаті здійсненого дослідження виокремлюємо два словотвірні елементи (*ast-* і *end-*), не зафіксованих у праці М.Д. Степанової. Їх пропонуємо вважати специфічно молодіжними напівпрефіксами з огляду на наявність у них всіх перелічених вище ознак даного виду формантів. Обидва використовуються для підсилення ознаки, вираженої твірною основою (*astrein* – “*sympathisch, interessant, makellos*“; *endmadig* – “*besonders schlecht*“).

Прагнення адолесцентів досягти оригінальності висловлювання шляхом варіативності форми, а не змісту, детермінує відсутність домінування якогось із підсилюючих формантів у порівнянні з іншими.

Зміна значення кореневої морфеми є характерним для напівпрефіксації в досліджуваній лексиці. Прикладом є слово *anblöken* – “*jemanden dumm anreden*“. Тут на основі подібності внутрішньої ознаки адолесценти підкреслюють негативні риси людського мовлення. Морфема *an-* надає значення підсилення. Також подібність внутрішньої ознаки зумовила метафоризацію сленгізму *Zicke*, який використовується для найменування примхливої дівчини (“*launenhaftes, eigensinniges Mädchen*”), що зумовило утворення дієслова *abzicken* – “*auf die Nerven gehen*”.

На основі отриманих результатів, робимо висновок, що більшість напівпрефіксів використовуються для надання утвореній лексичній одиниці значення підсилення або інтенсивності. Це вважаємо наслідком особливостей розвитку індивіда в адолесцентній фазі, а саме схильністю до гіперболізації як вираження вразливості та психічної нестійкості.

У порівнянні з напівпрефіксацією, напівсуфіксація є менш продуктивною. Серед 12 сленгізмів (5,43% одиниць-результатів напівафіксації) 11 є іменниками та один – прикметником.

9 іменників використовуються для іронічного найменування осіб, підкреслюючи їх негативні риси. Твірна основа таких лексем є метафоризованою. Найбільш частотним є напівсуфікс *-mann* – 4 одиниці (*Schlaffmann* – “*Langweiler, müder Mensch*“; *Laumann* – “*Weichling*“).

По 2 сленгізми утворені за допомогою напівсуфіксів *-affe* і *-kopf* (*Gähnaffe* – “*unpräntiöse Person, die untätig oder unnütz herumsteht*“; *Primelkopf* – “*kleinwüchsige Person, Kind*“). По одному іменнику утворено за допомогою напівсуфіксів *-meister* і *-mensch* (*Denkmeister* – “*1.Dummkopf; 2.Schlaupopf*“; *Wurstmensch* – “*dickes Kind*“).

За допомогою форманта *-stoff* утворений іменник на позначення речовини (*Bölkstoff* – “*Bier*”).

Варто відзначити, що використання як напівсуфіксів-похідних від власних імен, властиве для словотвору німецької мови загалом [1], у досліджуваній лексиці не зафіксовано.

З огляду на традиційність форми, що не задовільняє прагнення оригінальності, для вокабуляру адолесцентів нехарактерним є утворення прикметників за допомогою продуктивного, частотного в літературній німецькій мові напівсуфікса *-los* (*arschlos* – “*sinnlos*”).

Метафоризація твірних основ стандартизованих лексичних одиниць підкреслює іронічне ставлення адолесцентів до предмету номінації. Прикладом є іменник *Hirschkopf* – “*Dummkopf*”, де перенесення найменування на основі внутрішньої ознаки вказує на низький рівень інтелекту людини, позначуваної даним словом. Негативне сприйняття молоддю поліції як дорослих, з одного боку, та стражів порядку – з іншого, виражається в напівсуфіксально утвореному сленгізмі *Blaumann* – “*Polizist*”, де спостерігається перенесення найменування в результаті подібності за кольором.

Таким чином, використання виокремлених напівафіксів вважаємо наслідком комплексної дії чинників, що визначають особливості лексичного запасу адолесцентів, а саме: прагнення оригінальності, схильності до перебільшення, вираження суб’єктивного ставлення до предмету найменування.

Зважаючи на те, що однією з ознак вокабуляру адолесцентів є наявність у його складі значної кількості запозичень, насамперед з англійської мови, **перспективним** напрямом подальших досліджень вважаємо аналіз процесів експліцитної деривації при утворенні сленгізмів із запозиченими твірними основами.

Список використаної літератури

1. Нарыкова Н.А. Экспрессивно окрашенные субсуффиксы лица в современном немецком языке [Электронный ресурс] / Н.А. Нарыкова // Сборник науч. трудов СевКавГТУ. Серия : “Гуманитарные науки”. – 2005. – № 1(13). – Режим доступа : <http://www.science.ncstu.ru/articles/hs/13/52.pdf>.
2. Словарь словообразовательных элементов немецкого языка [2-е изд., стереотип.] / А.Н. Зуев, И.Д. Молчанова, Р.З. Мурясов и др.; под рук. М.Д. Степановой. – М. : Русский язык, 2000. – 536 с.
3. Степанова М.Д. Словообразование современного немецкого языка [2-е изд., испр.] / М.Д. Степанова; под ред. Т.В. Строевой. – М. : КомКнига, 2007. – 376 с.
4. Androtsopoulos J.K. Deutsche Jugendsprache. Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen / J.K. Androtsopoulos – Frankfurt am Main : Peter Lang, 1998. – 684 S.
5. Chun M. Jugendsprache in den Medien : Eine Jugendsprachliche Analyse von Jugendromanen, Hip-Hop-Texten und Kinofilmen [1. Aufl.] / M. Chun. – Saarbrücken : VDM Dr. Müller, 2007. – 352 S.
6. Henne H. Jugend und ihre Sprache : Darstellung, Materialien, Kritik / H. Henne. – Berlin; New York : de Gruyter, 1986. – 385 S.
7. Reinke M. Jugendsprache / M. Reinke // H.J. Heringer et al. Tendenzen der deutschen Gegenwartssprache. – Tübingen : Niemeyer, 1993. – S. 295–322.

Список лексикографічних джерел

8. Михайлова Н. Молодежный язык Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.imwerden.de/pdf/deutsche_jugendsprache.pdf.
9. Agropedia – moderne Jugendsprache [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://planetagro.de/~agro/viewpage.php?page_id=7.
10. Die Geheimnisse der Jugendsprache [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bruhaha.de/jugendsprache.html>.

11. Ehmann H. Voll konkret: das neuste Lexikon der Jugendsprache. – 3. Aufl. – München: C.H.Beck, 2001. – 159 S.
12. Ehmann H. Endgeil – Das voll korrekte Lexikon der Jugendsprache. – 1. Aufl. – München: C.H.Beck, 2005. – 178 S.
13. Heinemann M. Kleines Wörterbuch der Jugendsprache. Wörter-Wendungen-Texte. – Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1989. – 122 S.
14. Horx M. Trendwörter von Acid bis Zippies: Lexikon. – Düsseldorf; Wien; New York; Moskau: Econ, 1996. – 249 S.
15. Jugendsprache oder bis zum Anschlag zugetextet [Elektronный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.klartextsatire.de/kultur/sprache/jugendsprache.htm>.
16. Lexikon der Jugendsprache [Elektronный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.behrenfamilie.de/Sprueche/lexicon.htm>.
17. Lexikon der Jugendsprache [Elektronный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.macbor.user.icpnet.pl/di/lexikon.htm>.
18. PONS Wörterbuch der Jugendsprache2003. – Stuttgart: Klett, 2003. – 128 S.
19. PONS Wörterbuch der Jugendsprache2005. – Stuttgart: Klett, 2005. – 128 S.
20. PONS Wörterbuch der Jugendsprache2006. – Stuttgart: Klett, 2005. – 124 S.
21. PONS Wörterbuch der Jugendsprache2007. – Stuttgart: Klett, 2006. – 144 S.
22. PONS Wörterbuch der Jugendsprache2008. Sammelband seit 2001. – Stuttgart: Klett, 2008. – 288 S.
23. PONS Wörterbuch der Jugendsprache2009. – Stuttgart: PONS, 2008. – 141 S.
24. Schaffrath M. Hä?? Jugendsprache unplugged: Deutsch, Englisch, Spanisch, Französisch, Italienisch. – Berlin; München; Wien; Zürich u.a.: Langenscheidt, 2008. – 144 S.
25. The Alternative German Dictionary [Elektronный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.alternative-dictionaries.net/dictionary/German>.